

Міністерство освіти і науки України
Уманський національний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова предметної комісії УНУ

 Олена ЯРОШИНСЬКА

28. 05. 2026

ПРОГРАМА
вступного іспиту зі спеціальності В11 Філологія
для конкурсного відбору на навчання для здобуття ступеня
доктора філософії

Голова предметної комісії

Оксана ЗЕЛІНСЬКА

Укладачі: д-р філол. н., професор Оксана ЗЕЛІНСЬКА; д-р філол. н., доцент Василь ДЕНИСЮК

Схвалила науково-методична комісія факультету історичної та філологічної освіти (протокол № 2 від 18 травня 2026 року).

Схвалила вчена рада факультету історичної та філологічної освіти (протокол № 2 від 18 травня 2026 року).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний іспит до аспірантури проводиться в обсязі теоретичних курсів з філології, передбачених навчальними планами ЗВО за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. До програми вступного іспиту включено питання із загального мовознавства і теорії літератури.

Мета вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності В11 Філологія – з'ясувати рівень теоретичних знань вступників. Вступний іспит до аспірантури за ОНП «Філологія» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності В11 Філологія за спеціалізацією В11.01 Філологія (українська мова та література) галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки передбачає перевірку й оцінку сформованості у здобувачів мовної та літературної філологічної компетентності, наявності базових знань із теоретичних філологічних дисциплін – курсів загального мовознавства та теорії літератури.

Вступний іспит проводиться у формі класичного іспиту. Складання іспиту передбачає безумовне дотримання політики академічної доброчесності всіма учасниками екзаменаційного процесу.

Екзаменаційний білет містить два питання. Нормативний час підготовки відповіді становить 30 хвилин.

Рівень знань вступників до аспірантури оцінюється за 200-бальною шкалою відповідно до критеріїв оцінювання.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ ІЗ ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА

1. Антропоцентрична парадигма в лінгвістиці.
2. Генеалогічна класифікація мов світу. Місце української мови в індоєвропейській мовній сім'ї.
3. Граматика як лінгвістична галузь. Основні поняття граматичної теорії (граматичне значення, граматична форма, граматична категорія).
4. Дериватологія як мовознавча наука.
5. Знакова природа мови. Поняття про мовний знак та його специфіка.
6. Зовнішні та внутрішні причини мовних змін.
7. Лексико-семантична система мови. Парадигматичні, синтагматичні відношення в лексико-семантичній системі мови.
8. Лінгвістична концепція Ф. де Соссюра.
9. Лінгво-філософські погляди О. Потебні.
10. Мова і культура.
11. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова, нація і держава.
12. Мовна політика.
13. Мовні контакти. Поняття субстрату, суперстрату, адстрату.
14. Морфологічний рівень структури мови.
15. Парадигматичні, синтагматичні та ієрархічні відношення між одиницями мови.
16. Поняття про мовленнєвий акт.
17. Проблема походження мови: біологічні, соціальні та філософські теорії.

18. Проблема співвідношення мови і мислення.
19. Розвиток мови і розвиток суспільства.
20. Синтаксичний рівень структури мови. Одиниці синтаксичного рівня.
21. Синхронне та діахронне вивчення мови.
22. Системний характер мови. Поняття системи, структури, одиниці та рівня мови.
23. Соціолінгвістика. Її предмет, завдання.
24. Суспільна природа мови. Функції мови.
25. Сучасні теорії дискурсу.
26. Теорія мовленнєвої діяльності.
27. Типологічна класифікація мов. Морфологічні типи мов.
28. Фонологія як лінгвістична галузь. Основні поняття фонології.
29. Частини мови, принципи їх вирізнення.
30. Явища взаємопереходу між частинами мови.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. Нариси з теорії тексту. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 280 с.
2. Голубовська І. О., Корольов І. Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2011. 242 с.
3. Загнітко А. Мовний простір граматики : монографія. Вінниця : Нілан-Лтд, 2018. 448 с.
4. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни : у 4 т. Донецьк : ДонНУ, 2012.
5. Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії : монографія. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк : ДонНУ, 2007. 219 с.
6. Загнітко А. П. Теорії сучасних лінгвістичних вчень : навч. посібн. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. 528 с.
7. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навч. посібн. / Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Т. П. Вільчинська. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2011. 367 с.
8. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. 3-тє вид. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 464 с.
9. Мовна політика і мовне планування. Енциклопедичний словник / відп. ред. Б. М. Ажнюк; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. Київ : Академперіодика, 2024. 464 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1BacakZuBgxwS2h3y8CZR_kq0yZi7kaHo/view
10. Семчинський С. В. Вступ до порівняльно-історичного мовознавства. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2002. 352 с.
11. Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. Київ : Основи, 1998. 324 с.
12. Степаненко В. С. Теорія мовленнєвої діяльності й породження мовлення. Полтава : Довкілля, 2019. 406 с.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ З ТЕОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сутність, специфіка і призначення художньої літератури. Література як універсальний вид мистецтва.
2. Осмислення явищ мистецтва в античну епоху. Розвиток науки про літературу в Античності. Специфіка понять античної теорії: мімезис, пафос, катарсис.
3. Християнська екзегетика в добу Середньовіччя. Зародження семіотичної концепції в ідеях св. Августина. Томізм.
4. Християнська і секулярна герменевтика Нового часу.
5. Теорія літератури в доктринальному естетичному мисленні Просвітництва.
6. Естетика романтизму та німецька класична філософія.
7. Основні методології сучасного світового та українського літературознавства.
8. Критерії художності літературного твору.
9. Художній образ як специфічна форма освоєння і перетворення дійсності.
10. Образна система національної літератури: архетипи, екзистенціали, коди.
11. Система образів літературного твору. Специфіка термінів герой, дійова особа, наратор, персонаж, персоносфера.
12. Умовність та узагальнення в літературному творі. Способи та прийоми образотворення.
13. Художній твір як форма буття літератури. Змістоформа художнього твору.
14. Основні різновиди художнього мовлення.
15. Внутрішня форма літературного твору.
16. Концепція хронотопу та її розвиток у працях Н. Копистянської.
17. Літературний процес як форма буття літератури. Літературні напрями і стилі.
18. Проблема жанру в сучасному літературознавстві. Розмивання жанрових меж.
19. Специфіка теорії літератури в системі сучасної гуманітаристики.
20. Типологія ліричних жанрів у сучасному літературознавстві.
21. Трансформація жанрової системи та універсальні жанрові моделі в сучасній українській поезії.
22. Поняття синкретизму мистецтв. Витоки взаємодії мистецтв.
23. Психологія у сучасному українському літературознавстві.
24. Сучасні теорії в літературознавчих дослідженнях (етична критика, когнітивістика, риторика, теорія хаосу тощо).
25. Характерні ознаки літератури постмодернізму.
26. Міф у системі художньої творчості. Міф як основа мистецтва.
27. Специфіка інтерпретації міфу в ідейно-художній системі модернізму.
28. Літератури постколоніального типу: особливості проблематики й наратології.
29. Поняття постпостмодернізму. Основні вектори розвитку постпостмодерністських художніх інтенцій: віртуалізація і «нова сентиментальність».

30. Особливості українського модернізму: «філософія життя» і «філософія серця».

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2001. 832 с.
2. Астрахан Н. І. Теорія літератури: основи, традиції, актуальні проблеми : навч. посібн. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2021. 296 с.
3. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія : підручник / пер. з англ. О. Погинайко. Київ : Смолоскип, 2008. 360 с.
4. Безпечний І. Теорія літератури. Київ : Смолоскип, 2009. 388 с.
5. Білоус П. Теорія літератури : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2013. 325 с.
6. Бовсунівська Т. Основи теорії літературних жанрів. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2009. 519 с.
7. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство : підручник. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 430 с.
8. Галета О. Нова словесність: українська література в антропологічній перспективі. Львів: Вид-во УКУ, 2023. 248 с.
9. Галич О. Вступ до літературознавства : підручник. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. 324 с.
10. Горбань А. Теорія літератури : навч. посібн. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2020. 233 с.
11. Гундорова Т. Транзитна культура і постколоніальна травма. Київ : Віхола, 2024. 268 с.
12. Іванишин В. Нариси з теорії літератури : навч. посібн. Київ : Академія, 2010. 253 с.
13. Іванишин П. Українське літературознавство постколоніального періоду. Київ : Академія, 2014. 192 с.
14. Ковалів Ю. Літературна герменевтика. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. 240 с.
15. Колошук Н. Порівняльне літературознавство: посібник. Київ : Вид. дім «Кондор», 2018. 424 с.
16. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів : ПАІС, 2005. 368 с.
17. Костенко Н. Українське віршування ХХ століття : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2006. 287 с.
18. Левчук Т. Феномен літературності. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2018. 368 с.
19. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.
20. Література. Теорія. Методологія / [упоряд. і наук. ред. Данути Уліцької; пер. з пол. С. Яковенка]. Київ. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 544 с.
21. Літературознавчий словник-довідник / Р. Гром'як та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 752 с.

22. Модернізм після постмодерну / Нац. акад. наук України, Ін-т л-ри ім. Тараса Шевченка ; за ред. чл.-кор. НАН України Т. І. Гундорової. Київ : Фоліант, 2008. 318 с.
23. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 348 с.
24. Нич Р. Світ тексту: постструктуралізм і літературознавство / пер. з пол. О. Галети. Львів : Літопис, 2007. 316 с.
25. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. Київ : Основи, 2024. 632 с.
26. Павличко С. Теорія літератури. Київ : Основи, 2002. 679 с.
27. Пахаренко В. Секрети мистецтва слова. Київ : ВД «Освіта», 2023. 408 с.
28. Тичініна А. Сучасні методологічні практики : навч.-метод. посіб. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2018. 160 с.
29. Ткаченко А. Мистецтво слова. Основи літературознавства. Київ : Ліра-К, 2025. 472 с.
30. Ференц Н. Теорія літератури та основи естетики : навч.-метод. посіб. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 104 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ВСТУПНИКІВ

Оцінка відповідей вступників відбувається за такими критеріями:

1. Рівень науково-теоретичного викладу питання з дисципліни.
2. Володіння фаховою термінологією.
3. Обізнаність із сучасними українськими та зарубіжними науковими дослідженнями в галузі.
4. Ілюстрація теоретичного матеріалу прикладами.
5. Розуміння та аналіз дискусійних питань.
6. Демонстрація та аргументація власних суджень стосовно дискусійних питань.
7. Мовне оформлення відповіді.

Розподіл балів за відповіді на питання

Не склав 0–99	Вступник називає лише фрагментарні відомості з питання, але не розуміє суті та змісту дисципліни; не володіє фаховою термінологією; повністю відсутні знання про сучасні підходи до вивчення аналізованих питань.
Початковий рівень	
100–104	Вступник виявляє поверхневі знання, але допускає фактичні помилки у викладі матеріалу. Галузеві терміни вживає, але допускає неточності в дефініціях. Теоретичні відомості не ілюструє прикладами. Не обізнаний із сучасними дослідженнями та дискусійними питаннями. Допускає системні мовленнєві помилки всіх типів (орфоепічні, лексичні, граматичні, стилістичні).
105–109	Вступник виявляє поверхневі знання основних положень, але допускає фактичні помилки. Терміни вживає з точковими помилками в дефініціях. Наводить окремі стандартні приклади, які не завжди правильно ілюструють теорію. Фрагментарно обізнаний із дискусійними питаннями, але власна позиція відсутня. Допускає мовленнєві помилки різних типів.
110–119	Вступник виявляє поверхові знання, але кількість фактичних помилок у викладі матеріалу помірна. Термінологію використовує доречно, хоча допускає поодинокі помилки в дефініціях. Наводить окремі стандартні приклади, що відповідають теорії. Фрагментарно обізнаний із сучасними науковими дослідженнями в галузі. Допускає орфоепічні, лексичні, граматичні, стилістичні мовленнєві помилки.
Середній рівень	
120–129	Вступник виявляє базові знання та розуміння матеріалу, але виклад є фрагментарним (частково відповідає на

	запитання), допускає кілька фактичних помилок. Доречно вживає терміни, проте дефініції формулює нечітко. Приклади наводить лише після додаткових запитань. Обізнаність із сучасними дослідженнями слабка. Наявні регулярні мовленнєві помилки.
130–139	Вступник знає основні положення дисципліни, викладає їх відносно зв'язно, але допускає некритичні помилки у змісті. Вільно вживає галузеві терміни, дає їм правильні дефініції. Самостійно наводить стандартні приклади. Фрагментарно обізнаний із сучасними науковими дослідженнями та дискусіями в галузі. Допускає окремі мовленнєві помилки різних типів.
140–149	Вступник виявляє знання матеріалу, відповідає на більшість поставлених питань, хоч у викладі трапляються незначні огріхи чи пропуски. Упевнено оперує галузевим понятійним апаратом. Ілюструє теоретичні положення типовими прикладами. Обізнаний із дискусійними питаннями, намагається їх коментувати, але власна аналітична позиція ще не сформована. Мовленнєві помилки є поодинокими.
Достатній рівень	
150–159	Вступник матеріал викладає правильно, логічно та послідовно. Демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, дає чіткі дефініції більшості термінів. Ілюструє відповідь стандартними прикладами. Фрагментарно обізнаний із сучасними науковими дослідженнями та дискусійними питаннями. У мовленні допускає окремі (до 2–3) орфоепічні чи лексичні помилки.
160–169	Вступник матеріал викладає логічно та повно. Розуміє сутність теорій і концепцій, доцільно та диференційовано вживає термінологію. Теоретичний матеріал ілюструє і стандартними, й адаптованими прикладами. На достатньому рівні обізнаний із сучасними дослідженнями та науковими дискусіями. Демонструє високу культуру мовлення (допускає окремі орфоепічні помилки).
170–179	Виклад матеріалу логічно і структурно бездоганний. Свідчить про повністю засвоєну теоретичну базу. Вступник чітко розмежовує наукові поняття. Відповідь ілюструє переконливими прикладами. Добре орієнтується в сучасних дослідженнях і суті наукових дискусій, може чітко викласти наявні в науці погляди з окресленої проблеми. Мовлення нормативне, помилки поодинокі.
Високий рівень	

180–189	Вступник ґрунтовно, глибоко та послідовно викладає матеріал. Демонструє вміння аналізувати та систематизувати інформацію. Ілюструє теоретичні положення власними самостійно підібраними прикладами. Обізнаний із сучасними концепціями в галузі, проте власна оцінка дискусійних питань виражена обережно або недостатньо аргументована. Демонструє високий рівень мовної культури.
190–199	Вступник ґрунтовно, системно і творчо викладає матеріал. Вільно володіє та оперує науковим інструментарієм. Ілюструє відповідь оригінальними прикладами. Глибоко обізнаний із сучасними теоретичними підходами. Логічно, послідовно й аргументовано обґрунтовує власну позицію стосовно дискусійних питань. Мова виразна, багата та нормативна.
200	Вступник демонструє абсолютно вичерпну та системну відповідь, зрілість наукового мислення, здатність інтегрувати знання. Вільно володіє термінологічним апаратом. Глибоко обізнаний із концепціями українських і зарубіжних дослідників. Переконливо аналізує дискусійні проблеми, критично оцінює різні погляди та бездоганно обґрунтовує власні висновки. Демонструє взірцевий рівень мовленнєвої культури.